

GSTC Destinasiya Mezonlari

Versiya 2.0

2019 yil 6 dekabr

Samaradorlik ko'rsatkichlari va BRM bilan

GSTC xalqaro standartlari bo'yicha ishchi guruhi tomonidan rasman ma'qullangan va GSTC Direktorlar kengashi tomonidan GSTC Nizomi shartlariga muvofiq GSTC Destinasiyalar uchun mezonlarining birinchi nashri sifatida rasman qabul qilingan.

©Xalqaro Barqaror Turizm Kengashi, 2019 y., Barcha huquqlar himoyalangan
Xalqaro Barqaror Turizm Kengashi
PO Box 96503 - #51887
Vashington, OK 20090 AQSH
info@gstcouncil.org
www.gstcouncil.org

Preambula

Xalqaro barqaror turizm kengashi (GSTC) mezonlari barqaror turizm haqida umumiy tushunchalar bilan ta'minlash maqsadida yaratilgan. Destinasiyalar uchun mezonlar norasmiy ravishda "GSTC-D" nomi bilan ham tanilgan - har qanday turistik yo'nalish erishishga intilishi kerak bo'lgan minimal mezonlar to'plamidir. Mezonlar to'rtta asosiy mavzular doirasida shakllantirilgan: barqaror boshqaruv; ijtimoiy-iqtisodiy ta'sirlar; madaniy ta'sirlar; va atrof-muhitga ta'sirlar. Ushbu mezonlar butun turizm sektorida qo'llanishi mumkin.

GSTC mezonlari ISEAL Alyansi-barcha sohalarda barqarorlik standartlarini ishlab chiqish bo'yicha xalqaro me'yorlarga asosan yo'l-yo'riq ko'rsatishni tan olgan Standartlarni o'rnatish kodeksiga rioya qilishga intilib ishlab chiqilgan va qayta ko'rib chiqilgan. GSTC-D ning oxirgi marta qayta ko'rib chiqilishi manfaatdor tomonlar bilan maslahatlashuvning ikki bosqichiga asoslangan holda 2019 yilda bo'lib o'tgan. Kelajakdagi rejalar va qayta ko'rib chiqish mezonlarini ishlab chiqish bo'yicha ma'lumotlar bilan www.gstccouncil.org saytida tanishish mumkin.

Mezonlar nima uchun ishlab chiqilgan?

- Destinasiya mezonlari quyidagi hollarda ishlatilishi mumkin:
- Barqarorlikni sertifikatsiyalash uchun asos bo'lib xizmat qilish;
- Yanada barqaror bo'lishni maqsad qilgan turistik yo'nalishlar uchun asosiy boshqaruv omillari sifatida xizmat qilish;
- Iste'molchilarga barqarorlikni muvaffaqiyatli joriy etgan turistik yo'nalishlarni aniqlashga yordam berish;
- Axborot vositalari uchun manzillarni tanib olish va ularning barqarorligi haqida jamoatchilikni xabardor qilish uchun umumiy belgi bo'lib xizmat qilish;
- Sertifikatlash va boshqa ixtiyoriy darajasidagi dasturlarga yordam berish maqsadida ularning standartlari keng qabul qilingan bazaga mos kelishini ta'minlash;
- Barqaror turizm talablarini rivojlantirish uchun davlat, nodavlat va xususiy sektor dasturlarini taklif qilish;
- Ta'lim va malaka oshirish muassasalari, ya'ni turizm maktablari va universitetlar uchun asosiy ko'rsatmalar bo'lib xizmat qiladi;
- Boshqalarni harakatga ilhomlantiradigan etakchilikni namoyish etish.

Mezonlar maqsadga erishishganlik yoki qanday erish kerakligini emas balki, nima qilish kerakligini ko'rsakadi. Ushbu vazifa GSTC Mezonlarining ajralmas to'ldiruvchisi bo'lgan joriy etish instrumentlari va o'quv materiallariga javob beradigan samaradorlik ko'rsatkichlari orqali erishiladi.

Mezonlar kimlar uchun?

GSTC-D destinasiyalar uchun ishlab chiqilgan¹. Mezonlar alohida bitta ob'yektga taalluqli emas, balki aniqlanishi mumkin bo'lgan nomga ega ma'lum bir joyga tegishli. Mezonlarning talabi, qaysi tashkilot

---

¹ Butunjahon sayyohlik tashkiloti (YuVTO) tomonidan destinatsiya quyidagicha ta'riflangan: "Ma'muriy va/yoki tahliliy chegaralari bo'lgan yoki bo'lmagan jismoniy makon, unda tashrif buyuruvchi tunashi mumkin. Bu turistik qiymat zanjiri bo'ylab mahsulot va xizmatlar, faoliyat va tajribalarning klasteri (birgalikda joylashganligi) va turizmni tahlil qilishning asosiy birligidir. Belgilangan manzil turli manfaatdor tomonlarni o'z ichiga oladi va kattaroq manzillarni shakllantirish uchun tarmoqqa ulanishi mumkin

javobgar bo'lishidan yoki tegishli harakat qanday yoki kim tomonidan amalga oshirilganidan qat'iy nazar ta'riflangan shartlar ushbu manzilga tegishli bo'lishi kerak.

GSTC-D ko'lami keng va mezonlar keng doiradagi destinatsiyalarga qo'llanilishi mumkin. Ular dunyoning istalgan qismida va har qanday turdagi (masalan, shahar, qishloq, tog', qirg'oq yoki aralash) bo'lishi mumkin. Mezonlar yirik yo'nalishlarga (masalan, katta shaharlar yoki viloyatlar) va kichiklarga ham (masalan, milliy bog'lar, mahalliy jamoalar klasterlari va boshqalar) tegishli bo'lishi mumkin.

GSTC-D organga (boshqaruv) emas, balki joyga taalluqli bo'lsa-da, ko'pgina mezonlar belgilangan joy ichida barqaror turizmga muvofiqlashtirilgan yondashuv uchun mas'ul bo'lgan destinatsiya boshqaruvi tashkiloti tomonidan qabul qilinishi va qo'llanilishi mumkin. Bunday tashkilotning mavjud bo'lishi A1 mezonida ko'rsatilganidek, GSTC-D ning markaziy talabi hisoblanadi. Shuni ta'kidlash kerakki, bunday tashkilot mahalliy hokimiyat yoki davlat sektori organi bo'lishi shart emas balki davlat va xususiy sektorlarning ishtirokini talab qiladi.

Ba'zi mezonlar korxonalariga tegishli. Bular yakka tartibdagi tadbirkorlik, boshqa turdagi ob'ektlar, faoliyat va majburiyat shakllari ham bo'lishi mumkin. Masalan, ular nafaqat mehmonxonalar yoki pullik attraksionlar kabi tijorat korxonalarini, balki muzeylar, festivallar, jamoat binolari va yodgorliklarni ham o'z ichiga olishi mumkin.

Samaradorlik ko'rsatkichlari va BRM

Bu erda keltirilgan samaradorlik ko'rsatkichlari mezonlarga muvofiqlikni o'lchash bo'yicha ko'rsatmalar berish uchun mo'ljallangan. Ular aniq to'plam yoki hamma omilarni o'z ichiga olishi uchun mo'ljallanmagan, balki GSTC C-D foydalanuvchilari uchun o'zlarining indikatorlar to'plamini ishlab chiqish uchun asos namuna to'plamini bo'lib xizmat qiladi. Samaradorlik ko'rsatkichlari, asosan, mezonlarga muvofiqligini baholashda manzilda tadqiq qilinishi kerak bo'lgan holatlar, omillar, dalillar va harakatlarning tavsiya etilgan ro'yxatini taqdim etadi.

Mezonlarni qo'llash belgilangan manzilga 2030 yilgacha Barqaror rivojlanish kun tartibiga va 17 Barqaror rivojlanish maqsadlariga hissa qo'shishga yordam beradi. Har bir mezon 17 ta BRMdan biri yoki bir nechta bo'yicha aniqlangan bo'lib, u eng yaqin bog'liqlikda ifoda etilgan.

Til va tarjimalar

Ingliz tili GSTC mezonlari va unga tegishli tizimning rasmiy tili hisoblanadi.

GSTC veb-saytida yoki boshqa joylarda paydo bo'lgan boshqa tillarga tarjimalar ta'lim va xabardorlik maqsadlarida qo'llanilishi kerak va texnik dasturlarda, shu jumladan sertifikatlash va akkreditatsiyada foydalanishga ruxsat berilmaydi, GSTC yoki uning vakolatli akkreditatsiya organi va standart egasi va/yoki sertifikatlashtirish organi bilan rasmiy kelishuvda alohida nazarda tutilgan hollar bundan mustasno. Mezonlarni talqin qilish bo'yicha ingliz tilidan boshqa tilga ruxsat berilgan holda, har qanday shubha rasmiy ingliz tilidagi versiyasiga qaytariladi.

O'tish davri

GSTC Destinatsiya Mezonlarinni v1.0 ni v2.0 bilan almashtirish uchun o'tish davrlari quyidagi funktsiyaga asoslanadi:

- Siyosiy dasturni ishlab chiqish, o'qitish va sertifikatlashdan tashqari har qanday boshqa maqsadlar uchun v2.0 dan darhol ta'sir qilish orqali foydalanish kerak
- GSTC tomonidan tan olingan manzil/hamjamiyat standartlari egalari ga 2021-yilning 31-dekabriga qadar yangi v2.0 amal qilishlari uchun ikki yillik muddatga ega bo'ladilar. Ular, o'z standartlarini ko'rsatilgan muddatdan oldinroq tahrirlarga moslashtirishlari, lekin GSTC tomonidan ushbu o'zgarishlarning muvofiqligini tekshirish uchun har qanday zarur tuzatishlar uchun vaqt ajratish uchun 2021-yil 30-iyungacha qadar kechiktirmasdan taqdim etishlari kerak.
- GSTC Destination Criteria v1.0 bo'yicha yo'nalishlarni sertifikatlash uchun akkreditatsiyadan o'tgan sertifikatlashtirish idoralari 2021-yil 31-dekabrgacha qayta ko'rib chiqilgan v2.0 versiyasini sertifikatlashtirish tizimiga to'liq integratsiyalashgan bo'lishi kerak. Ularning akkreditatsiyalangan maqomi o'tish davrida saqlanib qolmasligi kerak. 2019-yil dekabridan keyin akkreditatsiyaga yangi da'vogarlar akkreditatsiya uchun ariza topshirishdan oldin GSTC-D v2.0 yoki v2.0'ga ekvivalent bo'lgan GSTC tomonidan tan olingan standartdan foydalanishlariga ishonch hosil qilishlari kerak.

GSTC mezonlari qayta ko'rib chiqish

GSTC Destination Criteria (GSTC-D) ning ushbu talqini (v2.0) Direktorlar kengashi tomonidan 2019-yil 6-dekabrda boshlab aniq talqini sifatida rasman qabul qilingan.

GSTC Destination Criteria (v2.0) ning ushbu talqini 2013-yil dekabr oyida rasmiy nashr etilganidan beri birinchi talqin hisoblanadi.

GSTC oldingi tahrirdan keyin kamida besh yil davomida davriy tekshiruvlar o'tkazishi kerak, bu joriy talqinning dolzarbligi va rasmiy qayta ko'rib chiqish jarayoni qachon boshlanishi kerakligini aniqlash uchun kerak. Keyingi qayta ko'rib chiqish taxminan 2024-yil dekabrda bo'lishi mumkin. GSTC www.gstcouncil.org saytining Mezonlar bo'limi orqali mezonlar bo'yicha izohlarni istalgan vaqtda qabul qiladi. Agar izohlar tekshiruv o'tkazish zarurligi to'g'risida dalillar keltirsa, GSTC 2024-yil dekabridan ertaroq mezonlarni qayta ko'rib chiqishni o'tkazishi mumkin.

Mezonlarning tuzilishi

Mezonlar quyida ko'rsatilganidek, har biri ikki yoki uchta kichik bo'limlardan iborat to'rtta kichik bo'limlardan iborat. Bo'limlar va kichik bo'limlarning tartibi hech qanday tarzda har bir mavzuning nisbiy ahamiyatini ko'rsatmaydi.

BO'LIM A: Barqaror boshqaruv A(a) Boshqaruv tuzilmasi va asoslari A(b) Manfaatdor tomonlarning ishtiroki A(c) Bosim va o'zgarishlarni boshqarish BO'LIM B: Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik B(a) Mahalliy iqtisodiy foyda keltirish B(b) Ijtimoiy farovonlik va ta'sirlar	BO'LIM C: Madaniy barqarorlik C(a) Madaniy merosni muhofaza qilish C(b) Madaniy obidalarni ziyorat qilish BO'LIM D: Ekologik barqarorlik D(a) Tabiiy merosni asrash D(b) Resurslarni boshqarish D(c) Chiqindilarni boshqarish va yoq qilish
---	---

GSTC DESTINASIYA MEZONLARI v2.0

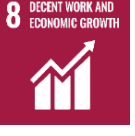

Mezonlar	Indikatorlar	BRM
BO'LIM A: Barqaror boshqaruv		
<u>A(a) Boshqaruv tuzilmasi va asoslari</u>		
A1 Destinasiyada boshqaruv mas'uliyati Destinasiyada xususiy sektor, davlat sektori va fuqarolik jamiyati ishtirokida barqaror turizmga muvofiqlashtirilgan yondashuv uchun mas'ul bo'lgan samarali tashkilot, bo'lim, guruh yoki qo'mita mavjud. Bu tashki ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy va atrof-muhit masalalarini boshqarish bo'yicha mas'uliyat, nazorat va amalga oshirish qobiliyatini belgilab bergan. Ushbu jamoa yetarli darajada moliyalashtiriladi, maqsadli boshqaruvni ta'minlashda bir qator tashkilotlar bilan hamkorlik qiladi, yetarlicha xodimlarga (shu jumladan barqarorlik sohasida tajribaga ega bo'lgan xodimlar) bilan ishlash imkoniyatiga ega va o'z faoliyati va operatsiyalarida barqarorlik va shaffoflik tamoyillariga amal qiladi.	a. Jamoaning tegishli tarkibi va mas'uliyatini ko'rsatadigan hujjatli dalillar b. Joriy va kelajakdagi moliyalashtirish manbalarini ko'rsatadigan moliyaviy reja va byudjet. c. Boshqa tashkilotlar bilan aloqalar va hamkorlikning dalillari. d. Tegishli tajribaga ega doimiy va shartnoma bo'yicha yollangan xodimlarning yozuvlari. e. Barqarorlik tamoyillaridan xabardorlik, ularga rioya qilish hamda operatsiyalar va shartnomalar tuzishda shaffoflikni ko'rsatadigan boshqaruv ko'rsatmalari va jarayonlari.	
A2 Destinatsiyani boshqarish strategiyasi va harakat rejasi Destinatsiyada, hamma uchun ochiq bo'lgan, o'z miqyosiga mos, manfaatdor tomonlar ishtirokida ishlab chiqilgan va barqarorlik tamoyillariga asoslangan ko'p yillik yo'nalishlarni boshqarish strategiyasi, harakat rejasi yaratilgan va amalga oshirmoqda. Strategiya turistik faoliyat turlarini aniqlash va baholashni o'z ichiga oladi hamda ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy va ekologik muammolar va xavflarni baholaydi. Strategiya barqaror rivojlanish siyosati va maqsaddagi harakatlarga taalluqlidir va ularga ta'sir qiladi.	a. Joriy maqsad strategiyasi va harakatini belgilovchi nashr etilgan hujjat. b. Strategiya/reja aniq ko'rsatilgan va onlayn mavjud. c. Rejani ishlab chiqishda manfaatdor tomonlar bilan birga maslahatlashuvlar, uchrashuvlar va h.k.larning dalillari. d. Barqarorlik tamoyillariga havola, strategiya va harakatlar rejasida mavjud aktivlar, muammolar va risklarni baholash. e. Strategiya/harakat rejasida barqaror rivojlanish siyosatiga aniq havolalar (shu jumladan, BRMga intilish) va aksincha.	

<p>A3 Monitoring va hisobot</p> <p>Destinasiya ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy va ekologik muammolar va turizmdan kelib chiqadigan ta'sirlarni kuzatish va ularga javob berish tizimini joriy qilmoqda. Harakatlar va natijalar muntazam ravishda nazorat qilinadi, baholanadi va jamoatchilikka hisobot beriladi. Monitoring tizimi vaqti-vaqti bilan qayta ko'rib chiqiladi.</p>	<p>a. Aniq miqdoriy ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy va ekologik ko'rsatkichlar va maqsadlar aniqlangan.</p> <p>b. Ushbu ko'rsatkichlar bo'yicha o'lchovlar qilingan, natijalar qayd etilgan va kamida bir yilda bir e'lon qilinadi.</p> <p>c. Harakatlar va natijalar monitoringi va hisobotining yozma dalillari mavjud.</p> <p>d. Monitoring tizimining oldingi sharhlari va kelgusida ko'rib chiqishlar jadvali.</p>	
<p><u>A(b) Manfaatdor tomonlarning ishtiroki</u></p>		
<p>A4 Korxonalar jalb etilishi va barqarorlik standartlari</p> <p>Destinasiya doimiy ravishda turizm bilan bog'liq tashkilotlarni barqarorlik muammolari haqida xabardor qiladi, ularning faoliyatini yanada barqaror qilishda rag'batlantiradi va qo'llab-quvvatlaydi. Destinasiya imkon darajasida barqarorlik standartlarini qabul qilishga yordam beradi, turizm korxonalarini uchun GSTC-I tan olingan standartlar va GSTC-I akkreditatsiyalangan sertifikatlashtirish sxemalarini qo'llashga yordam beradi. Destinasiya barqarorlik sertifikatiga ega korxonalar ro'yxatini e'lon qiladi</p>	<p>a. Turizm bilan bog'liq korxonalariga barqarorlik masalalarini muntazam ravishda yetkazish dalillari (OAV, uchrashuvlar, to'g'ridan-to'g'ri aloqa va boshqalar).</p> <p>b. Turizm bilan bog'liq biznes uchun barqarorlikni qo'llab-quvvatlash va maslahat - mavjud va targ'ib qilinadi.</p> <p>c. Turizm barqarorligi standartlariga muvofiq sertifikatlangan korxonalar soni va foizi (va GSTC tomonidan tan olingan/akkreditatsiya qilinganmi), kengroq targ'ibot maqsadlari bilan.</p> <p>d. Sertifikatlash sxemalarini ilgari surishning dalillari.</p> <p>e. Turizm bilan bog'liq sertifikatlangan korxonalar ro'yxati, yangilanib turiladi.</p>	
<p>A5 Mahalliy aholini jalb etish va fikr-mulohazalari</p> <p>Destinasiya barqaror maqsadli rejalashtirish va boshqarishda jamoatchilik ishtirokini ta'minlaydi va rag'batlantiradi. Mahalliy hamjamiyatlarning turizm barqarorligi va destinatsiyalarni boshqarish borasidagi intilishlari, tashvishlari va qoniqishlari muntazam ravishda monitoring qilinadi, jamoatchilikka hisobot beriladi va kamchiliklarga nisbatan chora-tadbirlar ko'riladi. Destinasiyada barqaror turizm imkoniyatlari va muammolari haqida mahalliy tushunishni kuchaytirish va jamoalarning javob berish qobiliyatini oshirish tizimi mavjud.</p>	<p>a. Belgilangan joylarni rejalashtirish/boshqaruvda jamoatchilik ishtirokini osonlashtirish va rag'batlantirishning dalillari.</p> <p>b. Bunday ishtirok etishning turi va darajasi to'g'risidagi ma'lumotlar.</p> <p>c. Mahalliy aholini so'rovnomalari va turistik masalalarni qamrab oluvchi boshqa tizimli qayta aloqa mexanizmlari.</p> <p>d. Aholining fikr-mulohazalariga javoban ko'rilgan chora-tadbirlarning dalillari.</p> <p>e. Mahalliy aholi uchun turizm bo'yicha ma'lumot, ta'lim va o'qitish dasturi.</p>	

<p>A6 Sayyohlarni jalb qilish va ularning fikr-mulohazalari</p> <p>Destinasiyada tashrif buyuruvchilarning belgilangan joy tajribasi sifati va barqarorligidan qoniqishini kuzatish va ommaga hisobot berish, kerak bo'lganda javob choralari ko'rish tizimi mavjud. Tashrif buyuruvchilarga belgilangan manzildagi barqarorlik muammolari va ularni hal qilishda ular qanday rol o'ynashi mumkinligi haqida ma'lumot beriladi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a. Tashrif buyurganlarni so'rovlari (va boshqa qayta aloqa mexanizmlari) - amalga oshirildi va xabar qilindi. b. So'rovlar va fikr-mulohazalar barqarorlik muammolariga tashrif buyuruvchilarning munosabatini o'z ichiga oladi. c. Tashrifchilarning so'rovi / fikr-mulohazalari natijalariga javoban qilingan harakatlarning dalillari. d. Barqarorlik masalalari va ularga qanday javob berishni o'z ichiga olgan tashrif buyuruvchilar haqidagi ma'lumotlarga misollar. 	
<p>A7 Rag'batlantirish va ma'lumot</p> <p>Destinasiya haqidagi reklama va tashrif buyuruvchilar haqidagi ma'lumot uning mahsulotlari, xizmatlari va barqarorlik da'volariga nisbatan to'g'ri. Marketing xabarlar va boshqa xabarlar maqsadning qadriyatlarini va barqarorlikka yondashuvini aks ettiradi va mahalliy hamjamiyatlarga, tabiiy va madaniy boyliklarga hurmat bilan munosabatda bo'ladi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a. Tegishli tarkibga ega joriy axborot va reklama materiallari. b. Belgilangan hududni reklama qilish va ma'lumotlarning to'g'riligi ishonchligini tekshirish jarayoni mavjud. c. Aloqa mazmuni va ma'lumotlarni yetkazib berish bo'yicha mahalliy jamiyat va atrof-muhit, madaniyat organlari bilan maslahatlashuvlar dalillari. 	
<p><u>A (c) Bosim va o'zgarishlarni boshqarish</u></p>		
<p>A8 Tashrif buyuruvchilar hajmi va faoliyatini boshqarish</p> <p>Destinasiyada tashrif buyuruvchilarni boshqarish tizimi mavjud bo'lib, u muntazam ravishda qayta ko'rib chiqiladi. Mahalliy iqtisodiyot, jamiyat, madaniy meros va atrof-muhit ehtiyojlarini muvozanatlash uchun tashrif buyuruvchilarning hajmi va faoliyatini nazorat qilinadi, boshqariladi, shuningdek, ularni ma'lum vaqtlarda va ma'lum joylarda kerak bo'lganda kamaytirish yoki ko'paytirish uchun choralar ko'riladi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a. Destinatsiyani boshqarish strategiyasi va harakatlar rejasi tashriflarning mavsumiylik va tarqalishi muammolarini echishga qaratilgan. b. Yil davomida tashrif buyuruvchilar sonining o'zgarishi kuzatilib boriladi, shu jumladan eng ko'p tashrif buyuriladigan joylarda ham. c. Tashrifchilar soni va faoliyatining ta'siri kuzatish hamda jamoatchilik va manfaatdor tomonlarning fikr-mulohazalari orqali aniqlanadi. d. Tashrif buyuruvchilar oqimi va ta'sirini boshqarish uchun qilinadigan harakatlar. e. Marketing strategiyasi va maqsadli bozorlarni tanlash tashrif tartibi, faoliyatning ta'siri va maqsadli ehtiyojlarni inobatga oladi. 	

<p>A9 Rejalashtirish qoidalari va rivojlanish nazorati</p> <p>Destinasiyada rivojlanishning joylashuvi va tabiatini nazorat qiluvchi, atrof-muhitga, iqtisodiy va ijtimoiy-madaniy ta'sirni baholashni talab qiluvchi va erdan barqaror foydalanish, loyihalash, qurish va buzishni o'z ichiga olgan rejalashtirish ko'rsatmalari, qoidalari va/yoki siyosat dasturlari mavjud. Qoidalar, shuningdek, turistik maqsadlar uchun mulkni ijaraga berish va imtiyozlar kabi operatsiyalarga ham tegishli. Yo'riqnomalar, qoidalar va siyosiy dasturlar jamoatchilik ishtirokida yaratilgan bo'lib, ular keng ommaga yetkaziladi va amalga oshiriladi.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Rivojlanishni nazorat qiluvchi maxsus siyosat dasturlari/qoidalar/ yo'riqnomalar – hujjatlashtirilgan, sarlavha va sana bo'yicha aniqlangan. Destinasiyada atrof-muhit, iqtisodiy va ijtimoiy-madaniy ta'sirlarni baholash bo'yicha o'z ichiga olgan talablar uzoq muddatli muammolarni hal qilish uchun etarli miqyosda belgilangan. Turizm uchun mulkni ijaraga berish va ekspluatatsiya qilish bo'yicha maxsus qoidalar, ularning qo'llanilishi va bajarilishini tasdiqlovchi dalillar. Siyosiy dasturlar/qoidalar/yo'riqnomalarni ishlab chiqishda jamoatchilik ishtirokining dalillari. Mahalliy aholi yoki kichik etnik guruhlar hududlarida turizmni rivojlantirish taklif etilganda yoki amalga oshirilganda ular bilan maslahatlashuvlar hamda roziliklari. Rejalashtirish, ishlab chiqish va amalga oshirish bosqichlarida siyosat/qoidalar/yo'riqnomalar bilan bog'liq va bajarilishini tasdiqlovchi dalillar. 	
<p>A10 Iqlim o'zgarishiga moslashish</p> <p>Destinasiya iqlim o'zgarishi bilan bog'liq xavf va imkoniyatlarni aniqlaydi. Iqlim o'zgarishiga moslashish strategiyalari turizm ob'ektlarini joylashtirish, loyihalash, rivojlantirish va boshqarish uchun amalga oshiriladi. Prognoz qilinadigan iqlim o'zgarishi, ular bilan bog'liq xavflar va kelajakdagi sharoitlar haqida ma'lumot aholi, biznes va tashrif buyuruvchilar uchun taqdim etiladi.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Destinatsiyani boshqarish strategiyasi va harakat rejasi iqlim muammolarini aniqlaydi va hal qiladi. Turizmni rivojlantirish va faoliyatni tartibga solish, ko'rsatmalar iqlim o'zgarishi oqibatlarini hisobga oladi. Joriy va kelajakdagi xavflarni qamrab oluvchi iqlim xavfini baholash - amalga oshirildi va ommaga taqdim etildi. Mahalliy ekotizimlarning iqlim o'zgarishiga moslashuviga ta'siri va hissasini hisobga olish dalillari. Iqlim o'zgarishi to'g'risidagi ma'lumotlar jamoatchilikka taqdim etilgan. 	

<p>A11 Xavf va inqirozni boshqarish</p> <p>Destinasiyada xavfni kamaytirish, inqirozni boshqarish va favqulodda vaziyatlarga javob berish rejasi mavjud bo'lib, u belgilangan hududga mos keladi. Asosiy elementlar haqida ma'lumot aholi, tashrif buyuruvchilar va korxonalariga yetkaziladi. Rejani amalga oshirish uchun tartib va manbalar belgilangan va u muntazam ravishda yangilanib turadi.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Xavfni kamaytirish, inqirozni boshqarish va maqsadli turizm uchun favqulodda choralar rejasi hujjatlashtirilgan. Rejada tabiiy ofatlar, terrorizm, sog'liqni saqlash, resurslarning kamayishi va hududga mos keladigan boshqa xavflarni o'z ichiga olgan keng doiradagi xavflarning mavjudligi kiritilgan. Favqulodda vaziyat paytida va undan keyin foydalanish uchun aniqlangan aloqa tartiblari. Xatarlar va inqirozlarni boshqarish bo'yicha ma'lumot va treninglarni mahalliy aholiga etkazib berish dasturi. 	
<p>BO'LIM B: Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik</p>		
<p><u>B(a) Mahalliy iqtisodiy foyda keltirish</u></p>		
<p>B1 Turizmning iqtisodiy ulushini o'lchash</p> <p>Turizmning destinasiya iqtisodiyotiga bevosita va bilvosita iqtisodiy hissasi monitoringi olib boriladi va mahalliy aholiga hisobot berib boriladi. Tegishli o'lchov vositalariga tashrif buyuruvchilar soni, tashrif buyuruvchilarning yordami, bandlik va investitsiyalar hamda iqtisodiy foyda taqsimoti kabi ko'rsatkichlarni o'z ichiga olishi mumkin.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Iqtisodiy ma'lumotlarni yig'ish dasturi. Destinasiyada turizmning bevosita va bilvosita iqtisodiy hissasi bo'yicha yillik hisobotlar. Iqtisodiy ta'sirning bir qator ko'rsatkichlarini qamrab oluvchi ma'lumotlar (masalan: hajm, xarajatlar, bandlik, investitsiyalar va iqtisodiy foydaning maqsadli tarqalishi). 	

<p>B2 Munosib ish va karyera o'sish imkoniyati</p> <p>Destinasiya mansabli o'sish va turizm bo'yicha malaka oshirishlarni rag'batlantiradi va qo'llab-quvvatlaydi. Destinasiyadagi turistik tadbirkorlik yordamida ish bilan ta'minlash, o'qitish va malaka oshirish, kasalxonada ishlash va barcha uchun yashash muhitini ta'minlashi mumkin.</p>	<p>a. Mahalliy imkoniyatlar darajasida tegishli malaka oshirish dasturlari/kurslarini ta'minlash.</p> <p>b. Sayyohlik korxonalarining munosib ish/mansab imkoniyatlarini ta'minlash bo'yicha majburiyatlari to'g'risidagi bayonotlari.</p> <p>c. Mahalliy aholi, jumladan, ayollar, yoshlar, kichik jamoalar va nogironlar uchun ta'lim va ishga joylashish imkoniyatlari.</p> <p>d. Mehnat sharoitlarini tekshirish va shikoyatlarni qabul qilish/ko'rib chiqish tizimlari mavjud (masalan, kasaba uyushmalarini jalb qilganligi).</p>	<p>8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH</p> <p>4 QUALITY EDUCATION</p> <p>5 GENDER EQUALITY</p> <p>10 REDUCED INEQUALITIES</p>
<p>B3 Mahalliy tadbirkorlarni va adolatli savdoni qo'llab-quvvatlash</p> <p>Destinasiya mahalliy korxonalarini, ta'minot zanjirlarini va barqaror investitsiyalarni qo'llab-quvvatlash orqali mahalliy iqtisodiyotda turizm xarajatlarini ushlab turishni rag'batlantiradi. U adolatli savdo tamoyillariga asoslangan va hudud tabiati va madaniyatini aks ettiruvchi mahalliy barqaror mahsulotlarni ishlab chiqish va sotib olishga yordam beradi. Bu oziq-ovqat va ichimliklar, hunarmandchilik, ijrochilik san'ati asarlari, qishloq xo'jaligi mahsulotlari va boshqalarni o'z ichiga olishi mumkin.</p>	<p>a. Maslahat, moliyaviy yoki boshqa yordam - turizm bilan bog'liq kichik va o'rta korxonalar uchun mo'ljallangan joyda mavjud.</p> <p>b. Mahalliy turizm bilan bog'liq kichik va o'rta korxonalar uchun bozorga kirishda yordam berish.</p> <p>c. Mahalliy turistik korxonalarini mahalliy tovarlar va xizmatlarni sotib olishga rag'batlantirish va yordam berish bo'yicha harakatlar.</p> <p>d. Mahalliy fermerlar, hunarmandlar va oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqaruvchilarga turistik qiymat zanjirida ishtirok etishga yordam berish tashabbuslari.</p> <p>e. Mahalliy mahsulotlar va qo'l san'atlari asarlari aniqlangan, targ'ib qilingan va tashrif buyuruvchilarga sotilishi mumkin.</p>	<p>8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH</p> <p>12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION</p> <p>2 ZERO HUNGER</p>
<p>B(b) Ijtimoiy farovonlik va ta'sirlar</p>		
<p>B4 Jamiyatni qo'llab-quvvatlash</p> <p>Destinasiyada korxonalar, tashrif buyuruvchilar va jamoatchilikni jamiyat va barqarorlik tashabbuslariga mas'uliyat bilan hissa qo'shishga imkon beradigan, rag'batlantiradigan tizim mavjud.</p>	<p>a. Mahalliy turistik korxonalar tomonidan mahalliy hamjamiyat va barqarorlik tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash rag'batlantiriladi va osonlashtiriladi.</p> <p>b. Mahalliy hamjamiyat va barqarorlik tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash uchun tashrif buyuruvchilar uchun maxsus sxemalar mavjud va targ'ibot ishlari olib boriladi.</p> <p>c. Ko'ngillilik va jamiyat bilan hamkorlik</p>	<p>3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING</p> <p>4 QUALITY EDUCATION</p>

	qilish majburiy emas va aralashuvni o'z ichiga olmaydi.	
<p>B5 Eksploatatsiya va kamsitishning oldini olish</p> <p>Destinatsiya inson huquqlari bo'yicha xalqaro standartlarga javob beradi. U odam savdosi, zamonaviy qullik va tijorat, jinsiy yoki har qanday boshqa turdagi eksploatatsiya, kamsitish va ta'qib qilishning oldini olish va hisobot berish uchun qonunlar, amaliyotlar va belgilangan axloq kodeksiga ega, asosan, bolalar, o'smirlar, ayollar, LGBT va boshqa kichik guruhlarini. Qonunlar va o'rnatilgan amaliyotlar ommaga e'lon qilinadi va amalga oshiriladi.</p>	<p>a. Hududda inson huquqlari, eksploatatsiya, kamsitish va ta'qib qilish bilan bog'liq bo'lgan tegishli maxsus qonunlarga havola (sarlavha, sana) mavjud.</p> <p>b. Yuqoridagi qonunlar va tegishli ilg'or amaliyotlar (shu jumladan sayyohlik korxonalarini va tashrif buyuruvchilar uchun) bilan bog'lanish va ularning bajarilishini tasdiqlovchi dalillar.</p> <p>c. Inson huquqlari, jumladan, odam savdosi, zamonaviy qullik va bolalar mehnati bilan bog'liq xavf va ta'sir tahlili muntazam ravishda olib boriladi.</p> <p>d. Destinatsiya va asosiy turizm ishtirokchilari bolalarni sayohat va turizmga jinsiy eksploatatsiyadan himoya qilish bo'yicha odob-axloq Kodeksini imzolaganlar.</p>	
<p>B6 Mulkdor va foydalanuvchi huquqlari</p> <p>Mulk huquqi va sotib olish bilan bog'liq qonunlar va qoidalar hujjatlashtirilgan va amalga oshiriladi. Ular jamiyat va mahalliy aholi huquqlariga rioya qiladilar, jamoatchilik bilan maslahatlashishni ta'minlaydilar va oldindan xabardor roziliksiz, adolatli to'vonsiz ko'chirishga ruxsat bermaydilar. Qonunlar va qoidalar, shuningdek, foydalanuvchi va asosiy resurslardan foydalanish huquqlarini himoya qiladi.</p>	<p>a. Mulkdor huquqlari va sotib olish, foydalanuvchi va resurslardan foydalanish huquqlari bilan bog'liq bo'lgan aniq qonunlarga havola (nom, sana).</p> <p>b. Yuqoridagi qonunlarda jamoa va mahalliy aholi huquqlariga, jamoatchilik bilan maslahatlashish va ko'chirishga havola.</p> <p>c. Turizmning rivoji va faoliyati uchun yuqoridagi qonunlar ijrosini ta'minlovchi dalillar.</p> <p>d. Jamiyat bilan maslahatlashish, rozilik va kompensatsiya to'lashning dalillari.</p>	
<p>B7 Xavfsizlik va himoya</p> <p>Hududda jinoyatlar, xavfsizlik va sog'liq uchun xavflarni kuzatish, oldini olish, omma oldida hisobot berish va javob berish tizimi mavjud bo'lib tashrif buyuruvchilar va aholining ehtiyojlarini inobatga olib ishlab chiqilgan.</p>	<p>a. Hududda xavfsizlik va sog'liqni saqlash xizmatlari faol ishlaydi va yaxshi yo'lga qo'yilgan.</p> <p>b. Xavfsizlik va sog'liqni saqlash xizmatlarini ko'rsatishda tashrif buyuruvchilarning ehtiyojlari ko'rib chiqiladi va aniqlanadi.</p> <p>c. Turizm obyektlarining xavfsizlik va gigiyena me'yorlariga muvofiqligi tekshiriladi.</p>	

<p>B8 Hamma uchun foydalanish imkoniyati</p> <p>Amaliy hollarda, hududlar, ob'ektlar va xizmatlar, xususan, tabiiy va madaniy ahamiyatga ega bo'lgan, hamma uchun, jumladan nogironlar va kirishning maxsus talablari yoki boshqa maxsus ehtiyojlarga ega bo'lgan boshqa shaxslar uchun ochiq bo'lsa, hudud va inshootlarga zudlik bilan kirish imkoni bo'lmagan hollarda, kirish hududning yaxlitligini va erishish mumkin bo'lgan kirish talablari bo'lgan shaxslar uchun qulay sharoitlarni hisobga oladigan echimlarni loyihalash va amalga oshirish orqali ta'minlanadi. Hududlar, ob'ektlar va xizmatlardan foydalanish imkoniyati haqida ma'lumot taqdim etiladi.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Tashrif buyuruvchilar uchun hududlar, ob'ektlar va xizmatlardan foydalanish imkoniyati bilan bog'liq qoidalar va standartlarning mavjudligi. Jamoat joylarida foydalanish imkoniyati standartlarini ketma-ket izchil qo'llash. Tashrif buyuruvchilar kirishi mumkin bo'lgan ob'ektlarning ko'lami/ulushi haqidagi ma'lumotlar. Turli xil ehtiyojlarga ega bo'lgan odamlar uchun kirish imkoniyatlarini yaxshilash bo'yicha dasturlarning dalillari. Hududning umumiy ma'lumotlarida kirish imkoniyati haqidagi xabarlar kiritilgan. Tashrif buyuruvchilar uchun ma'lumotlarda hududning asosiy ob'yektlari qulayliklarning tafsilotlari kiritilgan. 	
---	--	---

BO'LIM C: Madaniy barqarorlik		
<u>C(a) Madaniy merosni muhofaza qilish</u>		
<p>C1 Madaniy boyliklarni himoya qilish</p> <p>Hududda madaniy boyliklarni, jumladan qurilgan (arxitektura) meros va madaniy landshaftlarni baholash, tiklash, asrash siyosati va tizimi mavjud.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Madaniy boyliklar ro'yxati, shu jumladan baholash va zaiflik darajasini ko'rsatish. Madaniy boyliklarni qayta tiklash va asrash dasturi. Turizmdan olinagan daromadlardan madaniy boyliklarni saqlashni qo'llab-quvvatlash uchun foydalanish mexanizmlari. 	
<p>C2 Madaniy artefaktlar</p> <p>Hududda tarixiy va arxeologik artefaktlarni sotish, savdo qilish, namoyish qilish yoki sovg'a qilishni tartibga soluvchi qonunlar mavjud. Ushbu qonunlarga rioya etiladi va jamoatchilikka, shu jumladan turizm korxonalarini va tashrif buyuruvchilarga yetkaziladi.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Hududda tarixiy artefaktlarga oid tegishli qonunlarga havolalar (nom, sana) mavjud. Tegishli qonunlarning turizm korxonalarini va tashrif buyuruvchilarga yetkazilishini tasdiqlovchi dalillar. Tegishli qonunlarning bajarilishini tasdiqlovchi dalillar. 	

<p>C3 Nomoddiy meros</p> <p>Destinasiya nomoddiy madaniy merosni, jumladan, mahalliy an'analar, san'at, musiqa, til, gastronomiya hamda mahalliy o'ziga xoslik va bu xosliklarning boshqa jihatlarini targ'ib qilish, himoya qilishni qo'llab-quvvatlaydi. Jonli madaniyat va an'analarni taqdim etish, takrorlash va talqin qilish nozik va hurmat talab qiluvchi mahalliy hamjamiyatlarni jalb qilishga hamda ularga foyda keltirishga intiladi va tashrif buyuruvchilarga haqiqiy va o'ziga xos tajriba beradi.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Nomoddiy madaniy meros ob'ektlarini aniqlash va ro'yxatga olish. Nomoddiy madaniy merosni targ'ib qilish va tashrif buyuruvchilar tajribasiga misollar (hodisalar, o'ziga xos mahsulotlar va boshqalar). Nomoddiy madaniy merosga asoslangan tashrif buyuruvchilar tajribasini ishlab chiqish va yetkazishda mahalliy aholi va hamjamiyatlarning ishtiroki isboti. Nomoddiy meros bo'yicha tajribani etkazish haqida tashrif buyuruvchilar va mahalliy hamjamiyatlarning fikr-mulohazalari. 	
<p>C4 An'anaviy foydalanish imkoniyati</p> <p>Destinasiya mahalliy hamjamiyatning tabiiy va madaniy ob'ektlarga foydalanishini nazorat qiladi, himoya qiladi va kerak bo'lganda qayta tiklaydi</p>	<ol style="list-style-type: none"> Mahalliy hamjamiyat uchun tabiiy va madaniy ob'ektlardan foydalanish imkoniyatini monitoring qilish. An'anaviy foydalanish bo'yicha mahalliy hamjamiyat bilan hamkorlikning dalillari. Mahalliy hamjamiyatga kirishni himoya qilish va/yoki qayta tiklash bo'yicha maxsus harakatlar. 	
<p>C5 Intellektual mulk</p> <p>Destinasiyada jamoalar va shaxslarning intellektual mulk huquqlarini himoya qilishga hissa qo'shish tizimi mavjud.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Belgilangan joyga tegishli intellektual mulk to'g'risidagi qonunlarga havola mavjud (nom, sana). Turizm manfaatdor tomonlariga intellektual mulk huquqlarini haqida ma'lumot etkazish. Mehmonlar uchun madaniy tajribalarni rivojlantirish davomida intellektual mulk huquqlari himoyalanganligidan dalolat beradi. 	
<p>C(b) Madaniy obidalarni ziyorat qilish</p>		
<p>C6 Madaniy obidalarga tashrif buyuruvchilarni boshqarish</p> <p>Destinasiyada, madaniy ob'ektlar ichida va atrofida tashrif buyuruvchilarni boshqarish tizimi mavjud bo'lib, u ularning xususiyatlari, imkoniyatlari va sezgirligini hisobga oladi hamda tashrif</p>	<ol style="list-style-type: none"> Mehmonlar oqimining monitoringi va madaniy ob'ektlarga ta'siri, natijalar hudud bo'ylab taqsimlanadi. Madaniy ob'ektlarda yoki ularning atrofida turizm bilan bog'liq ta'sirlarni boshqarish bo'yicha harakatlarning dalillari. Nozik hududlar va madaniy tadbirlarda 	

<p>buyuruvchilar oqimini optimallashtirish va salbiy ta'sirlarni minimallashtirishga intiladi. Sayyohlar, turoperatorlar, gidlarga sezgir ob'ektlar va madaniy tadbirlarda tashrif buyuruvchilarning hatti-harakatlari bo'yicha ko'rsatmalar tashrifdan oldin va tashrif vaqtida taqdim etiladi.</p>	<p>tashrif buyuruvchilarning xatti-harakati bo'yicha nashr etilgan yo'riqnomalarning mavjudligi va tarqatilishi hamda ularga rioya qilishning davriy monitoringi.</p> <p>d. Madaniy obidalarga tashrif buyuruvchilarni boshqarish bo'yicha turoperatorlar va ekskursiya gidlari va/yoki ular bilan boshqa aloqalar uchun amaliyot kodeksi.</p> <p>e. Gidlar uchun treninglar tashkil etishi.</p>	
<p>C7 Obyekt talqini</p> <p>Tashrif buyuruvchilarga tashrif buyuriladigan obyektning madaniy va tabiiy jihatlarining ahamiyati haqida asosli talqin qiluvchi ma'lumotlar beriladi. Ma'lumot madaniy jihatdan mos, mezbon hamjamiyat hamkorligida ishlab chiqilgan va tashrif buyuruvchilar hamda aholiga tegishli tillarda aniq etkazilgan.</p>	<p>a. Obyektga kelishdan oldin foydalanish mumkin bo'lgan formatlarda ma'lumot beruvchi izohli materiallarni taqdim etish.</p> <p>b. Sharhlovchi material yaxshi o'rganilganligi va asosli ekanligi haqidagi dalil.</p> <p>c. Obyektlarning ahamiyati va sezgirligini/mo'rtligini aniqlaydigan izohli material.</p> <p>d. Tegishli izohli materialni tayyorlashda mezbon hamjamiyat hamkorligining dalillari.</p> <p>e. Tarjima materiallari tegishli tillarda mavjud.</p>	

BO'LIM D: Ekologik barqarorlik
D(a) Tabiiy merosni asrash

<p>D1 Sezgir muhitlarni himoya qilish</p> <p>Destinasiyada turizmning tabiiy muhitga ta'sirini kuzatish, o'lchash va reaksiyasi, ekotizimlar, yashash joylari va turlarni saqlash, invaziv turlarning kirib kelishi va tarqalishining oldini olish tizimi mavjud.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a. Tabiiy meros ob'ektlarining va aktivlari turi, saqlanish holati va zaiflikni ko'rsatuvchi ro'yxati. b. Biologik xilma-xillik va tabiiy merosni saqlash dasturlari. c. Invaziv turlarni yo'q qilish va nazorat qilish dasturlari. d. Turizmning biologik xilma-xillik va tabiiy merosga ta'sirini aniqlash, monitoring qilish va salbiy ta'sirini yumshatish bo'yicha harakatlar. e. Tabiiy boyliklarni saqlashni qo'llab-quvvatlash uchun turizmdan olingan daromadlardan foydalanish mexanizmlari. f. Begona turlarning tarqalishini kamaytirish bo'yicha tashrif buyuruvchilar va korxonalar bilan muloqot qilish. 	
<p>D2 Tabiiy ob'ektlarda tashrif buyuruvchilarni boshqarish</p> <p>Destinasiyada tabiiy ob'ektlar ichida va atrofida tashrif buyuruvchilarni boshqarish tizimi mavjud bo'lib, u ularning xususiyatlari, imkoniyatlari va sezgirligini hisobga oladi hamda tashrif buyuruvchilar oqimini optimallashtirish va salbiy ta'sirlarni minimallashtirishga intiladi. Sezgir obyektlarda tashrif buyuruvchilarning hatti-harakatlari bo'yicha ko'rsatmalar tashrifdan oldin va tashrif vaqtida tashrif buyuruvchilar, turoperatorlar va gidlarga taqdim etiladi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a. Mehmonlar oqimi va ularning tabiiy joylarga ta'siri monitoringi, natijalar bilan butun hudud bo'yicha bo'lishish. b. Tabiiy ob'ektlarda yoki ularning atrofida turizm bilan bog'liq ta'sirlarni boshqarish va yumshatish bo'yicha harakatlarning dalillari. c. Sezgir obyektlarda tashrif buyuruvchilarning xulq-atvori bo'yicha nashr etilgan yo'riqnomalarning mavjudligi va tarqatilishi va ularga rioya qilish davriy monitoringi. d. Turoperatorlar va gidlar uchun amaliyot kodeksi va/yoki ular bilan tabiiy ob'ektlarda tashrif buyuruvchilarni boshqarish bo'yicha teskari aloqalar. e. Turizm bilan bog'liq ekologik xavflarni aniqlash va ularni kamaytirish choralarini ko'rish uchun mahalliy tabiatni muhofaza qilish organlari bilan hamkorlik qilish. f. Gidlar uchun treninglar tashkil etishi. 	

<p>D3 Yovvoyi tabiat bilan o'zaro aloqa</p> <p>Destinasiyada mahalliy, milliy va xalqaro qonunlar va yovvoyi tabiatning o'zaro munosabatlari standartlariga muvofiqligini ta'minlash tizimi mavjud. Yovvoyi tabiatning erkin harakati bilan o'zaro ta'sirlar, kumulyativ ta'sirlarni hisobga olgan holda, invaziv emas balki mahalliy hayvonlarga, shuningdek, yovvoyi tabiatdagi populyatsiyaning va hatti-harakatlariga salbiy ta'sir ko'rsatishning oldini olish uchun mas'uliyat bilan boshqariladi.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Yovvoyi tabiat bilan o'zaro munosabatlarga oid xalqaro, milliy va mahalliy qonunlarga havola (nom, sana) Dengiz va quruqlik uchun yovvoyi tabiatni ko'rish bo'yicha xalqaro standartlarni tasdiqlash. Yovvoyi tabiatning o'zaro ta'siri, shu jumladan tomosha qilish amaliyotida xalqaro standartlarni aks ettiruvchi kodeksini tarqatish. Turistik faoliyatlar o'rtasida qoidalar va amaliyot kodeksiga muvofiqligini tekshirish tizimi. Faoliyat olib boriladigan joylarda yovvoyi tabiatning farovonligini kuzatish va shovqinlarni kamaytirish. Yovvoyi tabiatga zararli ta'sir, masalan, teginish va oziqlantirish haqida tashrif buyuruvchilarga ma'lumot berish. 	
<p>D4 Turlardan foydalanish va hayvonlar farovonligi</p> <p>Destinasiyada hayvonlarning farovonligini va turlarni (hayvonlar, o'simliklar va barcha tirik organizmlar) himoya qilishga qaratilgan mahalliy, milliy va xalqaro qonunlar hamda standartlarga muvofiqlikni ta'minlash tizimi mavjud. Bunga yovvoyi tabiat turlarini va ularning mahsulotlarini yig'ish yoki qo'lga olish, sotish, namoyish qilish va sotish kiradi. Yovvoyi hayvonlarning hech bir turi sotib olinmaydi, ko'paytirilmaydi yoki asirlikda saqlanishi mumkin emas, faqat vakolatli va tegishli tarzda jihozlangan shaxslar tomonidan yoki tegishli tartibga solinadigan faoliyat orqali amalga oshirilishi mumkin. Barcha yovvoyi va uy hayvonlarini saqlash, parvarish qilish va ularga ishlov berish hayvonlar farovonligining eng yuqori standartlariga javob beradi.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Hayvonlarning farovonligi va turlarini saqlash bo'yicha belgilangan xalqaro, milliy va mahalliy qonunlar, standartlar va ko'rsatmalarga havola (nom, sana). Turizm korxonalarini va gidlarga qonunlar, standartlar va ko'rsatmalar to'g'risida axborot berish. Yovvoyi hayvonlar va uy hayvonlarining asirlikdagi sharoitlarini, shu jumladan ularni saqlash va ularga nisbatan muomilani tekshirish tizimi. Yovvoyi tabiatning asirlikda bo'lishiga mas'ul bo'lgan xodimlarni litsenziyalash va malakasini tekshirish. Yo'qolib ketish xavfi ostida turgan turlarning xalqaro savdosi to'g'risidagi konventsiyani (CITES) turizm sohasida ilgari surish va unga rioya etilishini ta'minlash bo'yicha harakatlar. Yo'qolib ketish xavfi ostida turgan turlarning savdosidan qochish bo'yicha tashrif buyuruvchilarga ma'lumot berish, masalan IUCN (Tabiatni muhofaza qilish xalqaro ittifoqi) yoki CITES (Yo'qolib ketish xavfi ostida turgan yovvoyi fauna va flora turlarining xalqaro savdosi to'g'risidagi konventsiya) tomonidan ogohlantirilgan yo'qolib borayotgan yovvoyi tabiat turlaridan olingan suvenirnlarni sotib olishdan saqlanish. Har qanday ovchilik faoliyati tabiatni 	

	<p>muhofaza qilishga ilmiy asoslangan, to'g'ri yo'lga qo'yilgan va qat'iy amalga oshiriladigan yondashuvning bir qismi bo'lishini ta'minlash uchun qonun hujjatlarining bajarilishini ta'minlash.</p>	
<p><u>D(b) Resurslarni boshqarish</u></p>		
<p>D5 Energiyani tejash</p> <p>Destinasiyada energiya sarfini kamaytirish, undan foydalanish samaradorligini oshirish, shuningdek, qayta tiklanadigan energiyadan foydalanishni ko'paytirish maqsadli ko'rsatkichlari bor. Destinasiyada korxonalarni ushbu maqsadlarga erishishda qo'shgan hissasini o'lchash, monitoring qilish, kamaytirish va omma oldida hisobot berishga undash tizimi mavjud.</p>	<p>a. Energiya iste'moli maqsadlari e'lon qilinadi va targ'ib qilinadi.</p> <p>b. Energiya samaradorligini oshirish dasturi – masalan, izolyatsiyani targ'ib qilish va qo'llab-quvvatlash.</p> <p>c. Qayta tiklanadigan energiyaga investitsiyalar va umumiy ta'minot/iste'moldagi foizi.</p> <p>d. Korxonalar tomonidan energiya sarflari monitoringi va kamaytirishni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish.</p>	
<p>D6 Suv boshqaruvi</p> <p>Destinasiya korxonalarini suvdan foydalanishni o'lchash, monitoring qilish, omma oldida hisobot berish va boshqarishga undaydi. Destinasiyada suv xavfi baholanadi va hujjatlashtiriladi. Suv uchun xavfi yuqori bo'lgan hollarda turizmdan foydalanish mahalliy jamoalar va ekotizimlar ehtiyojlariga zid kelmasligini ta'minlash uchun korxonalar bilan suvni boshqarish maqsadlari aniqlanadi va faol ravishda amalga oshiriladi.</p>	<p>a. Korxonalar tomonidan suvdan foydalanishni monitoring qilish va kamaytirish bo'yicha qo'llab-quvvatlash va ko'rsatmalar berish.</p> <p>b. Suv uchun xavfni muntazam ravishda baholash dasturi.</p> <p>c. Suv uchun xavfi yuqori deb baholanganda suvni boshqarish maqsadlarini belgilash, nashr etish va amalga oshirish.</p> <p>d. Turistik maqsadlarda foydalaniladigan suv manbalari va hajmi hamda uning mahalliy hamjamiyat va ekotizimlarga ta'siri monitoringi va nazorati. Turizm korxonalarini tomonidan maqsadlarga rioya etilishini rag'batlantirish va tekshirish.</p> <p>e. Suv uchun xavf va suvdan foydalanishni minimallashtirish haqida tashrif buyuruvchilarga ma'lumot.</p>	

<p>D7 Suv sifati</p> <p>Destinasiyada sifat standartlaridan foydalangan holda ichimlik, dam olish va ekologik maqsadlar uchun suv sifati nazorat qilinadi. Monitoring natijalari hamma uchun ochiq bo'lib, hududda suv sifati bilan bog'liq muammolarga o'z vaqtida javob berish tizimi mavjud.</p>	<p>a. Suv sifati monitoringi dasturi.</p> <p>b. Suv sifati bo'yicha ma'lumotlar va hisobotlarning mavjudligi.</p> <p>c. Belgilangan standartlarga ega bo'lgan joylarni sertifikatlash va aniqlash bilan cho'milish suvini monitoring qilish.</p> <p>d. Suv sifatini yaxshilash bo'yicha harakatlarning dalillari.</p> <p>e. Mahalliy ichimlik suvining sifati haqida tashrif buyuruvchilar uchun ma'lumot, shisha suvga muqobil sifatida foydalanishni rag'batlantirish.</p>	
<p>D(c) Chiqindilarni va chiqindilarni boshqarish</p>		
<p>D8 Chiqindi suvlar</p> <p>Destinasiyada septik tanklar va oqava suvlarni tozalash tizimlaridan joylashtirish, texnik xizmat ko'rsatish va sinovdan o'tkazish bo'yicha aniq va majburiy ko'rsatmalar mavjud. Destinasiya chiqindilarni to'g'ri qayta ishlashni va qayta ishlatilishini yoki mahalliy aholi va atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatmasdan xavfsiz tarzda chiqarilishini ta'minlaydi.</p>	<p>a. Oqava suvlarni tozalash bo'yicha yozma ko'rsatmalar va qoidalar.</p> <p>b. Korxonalar o'rtasida boshqaruv ko'rsatmalarini qo'llash tizimi.</p> <p>c. Chiqarilgan oqava suvlarning monitoringi/sinovi.</p> <p>d. Amaliy va maqsadga muvofiq bo'lsa, turizm sektorida foydalanish uchun barqaror shahar suv tozalash tizimlarini ta'minlash.</p>	
<p>D9 Qattiq chiqindilar</p> <p>Destinasiya chiqindilarning paydo bo'lishini o'lchaydi va hisobot beradi, ularni kamaytirish bo'yicha vazifalarni belgilaydi. Bu qattiq maishiy chiqindilarni to'g'ri qayta ishlash va poligonlardan chiqarib yuborishni ta'minlaydi, chiqindilarni turlari bo'yicha samarali ajratadigan ko'p oqimli yig'ish va qayta ishlash tizimini ta'minlaydi. Destinasiya korxonalarini qattiq chiqindilar, jumladan, oziq-ovqat chiqindilarini kamaytirish, qayta ishlatish va qayta ishlab chiqarishga undaydi. Bir marta ishlatiladigan narsalarni, ayniqsa plastmassalarni yo'q qilish yoki kamaytirish bo'yicha choralar ko'riladi. Qayta ishlatilmaydigan yoki qayta ishlanmaydigan har qanday qoldiq qattiq chiqindilar xavfsiz va barqaror tarzda utilizatsiya qilinadi.</p>	<p>a. Chiqindilarni monitoring qilish dasturi natijalar va maqsadlar bilan e'lon qilingan.</p> <p>b. Chiqindilarni, shu jumladan oziq-ovqat chiqindilarini boshqarish bo'yicha turizm korxonalarini bilan kelishilgan maslahat/qo'llab-quvvatlash.</p> <p>c. Bir marta ishlatiladigan narsalarni, ayniqsa plastmassalarni kamaytirish/yo'q qilish bo'yicha chora-tadbirlar.</p> <p>d. Davlat idoralari va ob'ektlari uchun chiqindilarni boshqarish dasturi.</p> <p>e. Kamida to'rtta yo'nalish bo'yicha chiqindilarni yig'ish va qayta ishlash tizimini ta'minlash (masalan, organik, qog'oz, metall, shisha va plastmassa).</p> <p>f. Qoldiqlarni utilizatsiya qilishning barqaror tizimini ta'minlash.</p> <p>g. Chiqindilar, tashlab ketilishini bartaraf etish shu jumladan, tashrif buyuruvchilar tomonidan ham, va jamoat joylarini toza saqlash chora-tadbirlari.</p>	

	h. Alohida chiqindilarni yo'q qilish uchun maxsus qutilar.	
<p>D10 Parnik gazlari emissiyasi va iqlim o'zgarishini yumshatish</p> <p>Destinasiyada issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirishga qaratilgan, shuningdek, kamaytirish siyosati va harakatlari bo'yicha hisobotlarni amalga oshirish timizi mavjud. Korxonalar o'z faoliyatining barcha jabhalarida (shu jumladan etkazib beruvchilar va xizmat ko'rsatuvchi provayderlar ham) issiqxona gazlari chiqindilarini o'lchash, monitoring qilish, kamaytirish yoki minimallashtirish, hamda jamoatchilikka hisobot berish va kamaytirishga da'vat etiladi. Har qanday ortiqcha emissiyalarning o'rnini qoplash rag'batlantiriladi.</p>	a. Belgilangan sanaga emissiyalarni kamaytirish foizi bo'yicha maqsad e'lon qilingan. b. Yillik iqlim hisoboti, shu jumladan monitoring va ta'sirni yumshatish choralari. c. Emissiyalarni kamaytirish va kamaytirish bo'yicha sayyohlik korxonalarini bilan qo'llab-quvvatlanadigan o'zaro harakat yoki boshqa hamkorlik. d. Davlat sektori faoliyati natijasida emissiyalarni kamaytirish bo'yicha harakatlar. e. Korxonalar va tashrif buyuruvchilar uchun tan olingan standartlarga javob beradigan kompensatsiya sxemalari bo'yicha ma'lumot.	
<p>D11 Kam emissiyali transport</p> <p>Destinasiyada turizm faliyatidan kelib chiqadigan transport chiqindilarini kamaytirish maqsadlari bo'yicha tizimi mavjud. Havoning ifloslanishi, tirbandlik va iqlim o'zgarishiga turizmning hissasini kamaytirish uchun barqaror, kam emissiyali transport vositalari va jamoat transporti va faol sayohatlar (masalan, piyoda va velosipedda yurish) foydalanishni ko'paytirishga intilmoqda.</p>	a. Barqaror transport infratuzilmasiga, jumladan, jamoat transporti va kam emissiyali transport vositalariga sarmoya kiritish. b. Tashrif buyuruvchilarga hududda va uning ichida muqobil transport imkoniyatlari haqida ma'lumot beriladi. c. Tashrif buyuruvchilarning muqobil transport turlaridan foydalanishi to'g'risidagi ma'lumotlar. d. Velosiped va piyoda yurish imkoniyatlarini takomillashtirish va targ'ib qilish. e. Qisqa va barqaror transport imkoniyatlari bilan kirish mumkin bo'lgan tashrif buyuruvchilar bozorlariga ustuvorlik berish. f. Davlat sektori va sayyohlik korxonalarini o'z faoliyatida kam ta'sirli transportga ustunlik beradi.	
<p>D12 Yorug'lik va shovqin salbiy ta'siri</p> <p>Destinasiyada yorug'lik va shovqin ta'sirini minimallashtirish uchun ko'rsatmalar va qoidalar mavjud. Destinasiya korxonalarini ushbu ko'rsatmalar va qoidalarga amal qilishga undaydi.</p>	a. Yorug'lik va shovqin salbiy ta'siri bo'yicha ko'rsatmalar - ishlab chiqilgan va turizm korxonalariga targ'ib qilinadi. b. Turizm bilan bog'liq shovqin va yorug'lik ifloslanishining potentsial manbalarini aniqlash va monitoring qilish. c. Aholiga shovqin va yorug'lik ifloslanishi haqida xabar berishga imkon beradigan mexanizmlar mavjud, keyingi harakatlar bilan birga.	

--	--	--